

תזריע-מצורע

ערשטער וואָרט נאָך דער פתיחה כללית „וידבר ה' ג' לאמר“, אָבער מיט וועלכן עס הויבן זיך אָן כמה פרשיות אין תורה, איז דאָס ניט אַ נאָמען ספעציעל פון דער פרשה, נאָר איר נאָמען איז „תזריע“⁹.

פאָדערט זיך אַ ביאור בנדו"ד — וואָס איז די שייכות פון דעם וואָרט (נאָמען) „תזריע“ צו דער פרשה בכללותה¹⁰, וואָס איר תוכן איז, רובה ככולה, דער ענין פון נגעים?

נאָך מער: ניט בלויז האָט דער וואָרט „תזריע“ קיין שייכות ניט צום ענין הנגעים, נאָר, לכאורה, זיינען זיי הפכיים: „תזריע“ ווייזט — ווי דאָס איז מפורש בפרשתנו: „אשה כי תזריע וילדה גו'“ — אויף אַן ענין וואָס ברענגט אַ הולדה חדשה און חיים חדשים: משא"כ נגעים, איז דאָך „מצורע חשוב כמת“¹¹, און דער פשט דערפון איז¹², אַז דאָס איז ניט (נאָר) מצד טומאת המצורע¹³, נאָר דער מצורע עצמו איז חשוב כמת¹⁴.

א. די פרשיות תזריע מצורע זיינען לויט דער קביעות פון רוב השנים (אַלע שנים פשוטות) — מחוברות. דער קישור ושייכות צווישן די צוויי סדרות איז פאַרשטאַנדיק בפשטות — נוסף אויף דעם וואָס אין ביידע סדרות רעדט זיך וועגן נגעים (אין פ' תזריע — נגעי אדם; ונגעי בגדים; און אין פ' מצורע — נגעי בתים), נאָר נאָך מער: פ' מצורע איז דער סיום וחותם פון פ' תזריע; די דיני המצורע וועגן וועלכע עס רעדט זיך בפ' תזריע, איז סיומם — „תורת המצורע ביום טהרתו“ — אין פ' מצורע.

מען דאַרף אָבער פאַרשטיין בנוגע די שמות הסדרות: ווי גערעדט שוין פיל מאָל, זיינען די נעמען פון די סדרות ניט אַ סימן בעלמא, אַ וואָרט פון התחלת הסדרה ווערט גענוצט בלויז בכדי אויסצוטיילן איין סדרה פון דער אנדערער, נאָר יעדער נאָמען אַנטהאַלט און דריקט אויס (ווי אַלע „שמות שנקראים בהם בלשון הקודש“) די נקודת התוכן פון דער סדרה.

[און ווי דאָס איז אויך מודגש בפרשת תזריע, אַז לויט מנהג ישראל הייסט זי ניט „אשה“⁸ (כאַטש דאָס איז דער

(9) כבמג"א או"ח סתכ"ח. וברמב"ם (סו"ס אהבה) בסדר תפילות שלו בסופו (ועוד), „אשה כי תזריע“.

וראה לקו"ש שם ע' 146 הערה 6 עד"ז בכמה סדרות.

(10) ראה לקו"ש ח"ז ע' 74 ואילך הענין המיוחד שבשם „תזריע“ (וראה לקו"ש ח"ז ע' 148-9 וע' 155). אבל לא נתבארה שם השייכות לתוכן ענין הנגעים כי אם ל„תורת האדם“ בכלל.

(11) נדרים סד, ב.

(12) ראה חדא"ג מהרש"א נדרים שם.

(13) ראה ספרי ורש"י בהעלותך יב, יב.

(14) ועד"ז י"ל גם בהא דאמרינן מצורע איתקש

למת — ראה יבמות קג, ב. רמב"ם הל' טומאת צרעת פ"ג הי"ד. ואכ"מ.

(1) ראה לוחות העיבור שבטור או"ח אחרי הל' ר"ח ובעתים לבינה מאמר טו.

(2) יג, ב ואילך.

(3) שם, מז ואילך.

(4) יד, לד ואילך.

(5) יד, ב — עד שם, לב.

(6) ראה בהנסמן בלקו"ש חכ"א ע' 250

הערה 12.

(7) ראה שער היחוד והאמונה פ"א.

(8) כפי שנק' בסידור הרס"ג — קריאת התורה.

אויך דארף מען פארשטיין וואס מען געפינט צוויי שמות פון דער סדרה: מנהג ישראל (און אזוי ווערט זי אנגע-רופן אין טור ושו"ע²⁰) איז צו רופן איר — „מצורע“; אבער אין רס"ג²¹, פרש"י²² און רמב"ם²³ ווערט זי אנגערופן — „זאת תהי'“. וואס איז דער טעם החילוק פון די צוויי שיטות?

ב. ויש לומר הביאור בזה:

בהקדים: איינע פון די יסודות האמונה איז — דער ענין פון שכר ועונש, ובלשון הרמב"ם²⁴ (אין פירוש המש-ניות²⁵): „היסוד היא' כי הוא הש' נותן שכר למי שעושה מצות התורה ויעניש למי שעובר על אזהרותי' וכי השכר הגדול העולם הבא והעונש החזק כרת כו'“, און ווי ער איז מאריך בזה בספרו יד החזקה אין הל' תשובה²⁶;

תורה איז דאך תורת חסד. איז מובן, אז אויך די עונשי התורה זיינען ניט לשם עונש ח"ו²⁷, נאר — דער תיקון פארן נפש החוטא²⁸, וכמאמר רז"ל²⁹ „חייבי כריתות שלקו נפטרו ידי כרית-תם“. ועד"ז בא עונש מיתת ב"ד, ווי

אויך איז ניט מובן בנוגע „מצורע“ אלס שם הפרשה: אין פ' מצורע רעדט זיך ניט וועגן דעם מצורע אלס מצורע (פרטי הנגעים שבו און — זיין טומאה), נאר פארקערט — וועגן טהרתו, ער ווערט אויס מצורע, ער קען שוין אריינ-קומען בתוך המחנה און ברענגען זיינע קרבנות וכו'¹⁵ — היינט פארוואס זאל די סדרה אנגערופן ווערן „מצורע“¹⁶?

[ואע"פ אז נאכדעם אין דער סדרה רעדט זיך וועגן נגעי בתים — איז ניט גלאטיק: א) אין פשטות ווערן נגעי בתים ניט נכלל אינעם מובן הפשוט פון „מצורע“¹⁷. ב) נאך מער: ביי די נגעי בתים איז די הדגשה ניט אין די נגעים כשלעצמם (אלס ענין בלתי רצוי), נאר — ווי רש"י וואס ענינו איז פשוטו של מקרא, ברענגט גלייך אראפ¹⁸ אויף „ונתתי נגע צרעת“ — „בשורה היא להם שהנגעים באים עליהם לפי שהטמינו אמוריים כו' וע"י הנגע נותן הבית ומוצא“,

משא"כ „מצורע“ איז — אדרבה, לפי המבואר בפרש"י דא ובארוכה אין מדרשי חז"ל אויף תחלת פרשתנו¹⁹ וועגן דעם חסרון און עונש פון א מצורע — אז דאס איז פארבונדן מיטן ענין פון לשון הרע וגסות הרוח].

(20) אר"ח סתב"ח.

(21) בסידורו — קריאת התורה.

(22) עה"ת תזריע יג, ח.

(23) בסדר תפלות שלו בסופו. וראה לקו"ש ח"ז ע' 100 ובשו"ג להערה 3 שם.

(24) ואפילו לדעת ס' העיקרים דרך שלשה עיקרים הם — שכר ועונש אחד מהם (ח"א פ"ד, פ"י).

(25) סנהדרין ר"פ חלק. — וכבר העירו ע"ז שלא הביא בס' היד ענין העיקרים, אבל מובן שאין זה מבטל חשיבותם. וראה טושי"ע יו"ד טרס"ח ס"ב.

(26) פ"ח ואילך.

(27) להעיר מברכות ה, א.

(28) ראה כוזרי מאמר שני פמ"ד. וראה גם עיקרים מאמר רביעי פל"ח.

(29) מכות כג, סע"א במשנה.

(15) וי"ל שלקו נקראת בכמה ספרים בשם פ' „טהרה“. וראה לקו"ש ח"ז ע' 100 הערה 5 ובהנסמן שם.

(16) להעיר גם מפרשת „חיי שרה“ אף שתחלת הסדרה מדברית בפטירתה וקבורתה, ובכל הסדרה מדובר בענינים שאראו אחר מיתתה — ראה לקו"ש חט"ו ע' 145 ואילך. וש"נ.

(17) להעיר מפיה"מ נגעים פ"ב, ה.

(18) יד, לד מויק"ר פ"ז, ו.

(19) תנחומא, ויקר (פט"ז, ה"ו).

דאָס הייסט, דער אויבערשטער מאַכט אַ שינוי מיוחד³⁶ אין דער בריאה, כדי להזהירן מלשון הרע. וואָס דערפאַר איז דער סדר, אַז דער אויבערשטער ברענגט עס (דעם שינוי) פריער אין די בתים און דערנאָך אויף די בגדים וכו', בכדי צו מזהיר זיין די אידן מן הקל אל הכבד צו זיין אָפּגעהיט פון לשון הרע³⁷.

(36) פשטות לשון הרמב"ם בהל' טומאת צרעת שם, "אינו ממנהגו של עולם", קאי על "השינוי האמור בבגדים ובבתים", ועד"ז מוכן ממש בפי"ה שם, כי הבגדים והבתים דוממים והשנוי הנוגד בהם אינו צרעת אלא שהתורה קראתו כך" (וכן מפורש ברמב"ם עה"ת פרשתנו יג, מז. כלי יקר וספורנו שם. חינוך מצוה קעב, קע"ז). אבל בלקו"ת פרשתנו (כב, ב. הובא לקמן בפנים ס"ו) כתב גם על צרעת באדם, "שנולדו סימנים בגשמיות בבשרו שלא כדרך הטבע . . . אך מעשה נסים הם",

אבל גם ברמב"ם מוכן, מכיוון שנגעי אדם באים על האדם בהמשך ולאחרי נגעי בתים ונגעי בגדים מוכח שסיבתם אינה טבעית... וכ"מ במו"נ שם. ולהעיר ממה שמסיים בפי"ה שם, "וכן נגעי אדם אתה תראה שישים הנתקים צרעת והוא חולי . . . ויטהר הצרעת כאשר הפך כולו לבן . . . ואנמה הם ענינים תוריים" (וראה תרגום קאפח שם). ובכלי יקר שם, "וזהו בנין אב גם על נגעי הגוף שהם חוץ לטבע על צד העונש". וראה גם בחיי (שם, נח).

(37) להעיר מלשון החנוך במצוה קעב, "משרשי המצוה שרצה האל בטובו הגדול לייסרנו כאשר ייסר איש את בנו כו", ובמצוה קעז, "כי מאהבת ה' אותם יודיע כו".

(*) כ"ה בתרגום קאפח שם, ולפנינו בפי"ה ב' נוסחאות.

(**) להעיר משינוי הלשון בחינוך: בנוגע לנגעי בגדים כתב (מצוה קעב), "כי זה הענין אינו בטבע אבל מופת הוא באומה הקדושה למען ילמדו כו". ובנוגע לנגעי בתים כתב (מצוה קעז), "שמעתי שאיננו דבר טבעי אבל הוא ענין מופתי יבוא לפעמים בבתי ישראל להוכיחם".

(***) וכן משמע גם ממש בלקו"ת שם. הנגעים שאינם מליחות המצויים כמ"ש הרמב"ם, וקאי על נגעי אדם (כבפנים העברה). וראה בהנמקן לקמן הערה 51. וראה לעיל ע' 65 הערה 9.

רז"ל³⁸ זאגן ביי עכו: "יעכרך ה' ביום הזה ביום הזה אתה עכור ואי אתה עכור לעוה"ב"³¹,

אָבער באַ רוב עונשי התורה זעט מען נישט בגלוי אַז דאָס איז גאָר לטובתו של האדם, בחיים חיותו בעלמא דין בעוה"ז.

משא"כ באַ נגעי צרעת זעט מען דאָס בגלוי (כדלקמן ברמב"ם) — (און פון דעם עונש הנגעים³² איז מוכן אַז עד"ז איז באַ אַלע עונשי התורה).

ג. דער רמב"ם זאָגט בסוף הל' טומאת צרעת³³: "וזה השינוי האמור בבגדים ובבתים שקראתו תורה צרעת בשותפות השם אינו ממנהגו של עולם אלא אות ופלא ה' בישראל כדי להזהירן מלשון הרע שהמספר בלשון הרע משתנות קירות ביתו, אם חזר בו יטהר הבית אם עמד ברשעו עד שהותץ הבית משתנין כלי העור שבביתו כו' ואם עמד ברשעו עד שישרפו משתנין הבגדים שעליו, אם חזר בו יטהרו ואם עמד ברשעו עד שישרפו משתנה עורו ויצטרע ויהי מובדל ומפורסם לבדו עד שלא יתעסק בשיחת הרשעים³⁴ שהוא הליצנות ולשון הרע"³⁵.

(30) סנהדרין מג, ב במשנה.

(31) ראה לקו"ת קרח נג, ד. מטות פו, ב. ובכ"מ. וראה לקו"ש חכ"ג ע' 96 ואילך, שמוכן הוא גם בפשוטו של מקרא.

(32) להעיר מברכות (ה, ב) אם נגעים הוו יסורין של אהבה. אבל לכו"ע הוי מזהב כפרה.

(33) ועד"ז בפי"ה נגעים פ"ב מ"ה. מו"נ ח"ג ספמ"ז.

(34) מקור הרמב"ם הוא (לכאורה) בתוספתא נגעים פ"ו: תנחומא מצורע ד (בסופי); ויק"ר פ"ז, ד: פסיקתא רבתי יז — ששם מפורש הסדר הנ"ל, תחלה נגעי בתים כו', אבל במקומות הנ"ל אינו מפורש: א) "אות ופלא ה' בישראל". ב) עד שלא יתעסק בשיחת הרשעים כו'. ואכ"מ.

(35) וראה ספורנו ס"פ תוריע.

אות הכי חמורות⁴⁰, זיין עונש — בדד ישב מחוץ למחנה מושבו — איז פון די עונשים הכי חמורים⁴¹.

און פון דעם לערנט מען אפ אויך בנוגע די אנדערע עונשים, אז זיי זיינען א התחלה ופרט פון דעם תיקון האדם,

אזוי ווי דער ענין הנגעים, מיט די ימי הסגר והחלט, זיינען אן ענין פון "תזריע" (אז דער כחם זאל ווערן א ברי' חדשה).

ה. ויש לומר, אז פון דעם קומט ארויס אויך א נפק"מ להלכה:

דעם⁴² דין בא מצורע, אז "כל ימי אשר הנגע בו יטמא כו' בדד ישב מחוץ למחנה מושבו"³⁸, קען מען מגדיר זיין אין צוויי אופנים — אז דאס איז א דין ע"ד ווי בא אנדערע טמאים (זבים וזבות וטמאי מתים) וועלכע טארן נישט זיין בתוך מחנה שכינה אדער מחנה לוי, עד"ד דארף א מצורע, מצד חומר יותר בטומאתו, זיך געפינען מחוץ לג' מחנות, אויך מחוץ למחנה ישראל (ובמילא איז "בדד ישב גו")⁴³; אדער אז די אוהרה "בדד ישב מחוץ למחנה" איז א דין מיוחד בא מצורע דוקא, נישט (נאר) פאר-בונדן מיט זיין טומאה, נאר (אויך) מיט ענינו המיוחד ומשונה פון שאר הטמאים.

און אויך דער הסגר פון דעם מצורע עצמו, וואס ווערט געטאן אין אן אופן ש"הי' מובדל ומפורסם לבדו", "בדד ישב מחוץ למחנה מושבו"³⁸, איז מיט דער מטרה אז דאס זאל אויף אים פועלן "שלא יתעסק בשיחת הרשעים שהוא הליצנות ולשון הרע".

ד. ועפ"י י"ל אז מהאי טעמא ווערט די פרשה אנגערופן "תזריע": תזריע איז די התחלת הלידה פון חיים חדשים, כנ"ל ס"א (ע"ד ווי זריעה בא תבואה ופירות — אז דערפון זאל נאכדעם קומען א נייע צמיחה) —

אזוי איז דער תוכן ענין הנגעים פון פ' תזריע: סיי דער נגע עצמו און סיי דער הסגר והחלט פון דעם מצורע וואס ער איז "מובדל ומפורסם לבדו" זיינען נישט (נאר) בתור עונש והעדד הטוב פאר דעם מצורע כנ"ל, נאר פרטים און מיט-לען אין דעם תיקון (אין דער היילונג) פון דעם מצורע, אז ער זאל אריין אין א סדר פון חיים חדשים און נישט האבן קיין שייכות מיט "שיחת הרשעים שהוא הליצנות ולשון הרע".

און וויבאלד אז ענינה של תורה איז — הוראה, איז מובן, אז פון פרשת נגעים איז דא א הוראה³⁹ אויף אלע עונשי התורה, אז ענינם איז א פעולה מיוחדת פון דעם איבערשטן צו מתקן זיין דעם אידן, ער זאל גיין בדרך הישר.

פארוואס ווערט דאס אנגעוויזן און געזאגט דוקא בא מצורע?

היות אז ער איז חשוב כחם (און בגילוי איז טומאת מצורע פון די טומ-

(38) יג, מו.

(39) להעיר שבחינוך (מצוה קסט) כ' בשרשי המצוה (דנגעים) — "לטמא אדם מצורע". שיבוא אל הכהן, לקבוע בנפשתינו כי השגחת הקב"ה פרטית על כ"א מבני אדם כו". עיי"ש.

(40) דמחזיק למחנה מושבו, מחוץ לג' מחנות, משא"כ שאר טמאים (ראה תו"כ ורש"י פרשתנו שם.

פסחים סז, א — הובא בפרש"י נשא ה, ב).

(41) ובמשכ"כ מצער גלות שהוא "שקול כמעט כצער מיתה שנפרד האדם מאהביו כו' ושוכן כו' עם זרים" (חינוך מצוה תי), ויותר מזה במצורע "בדד ישב". ולהעיר מפרוש הראב"ד לתו"כ שם — שיהא כמנוחה כו'. וראה לקמן הערה 49.

(42) בכל הבא לקמן — ראה לקו"ש ח"ח ע' 135 ואילך. וש"נ.

(43) מקומות שבהערה 40.

ז. עפ"ז איז אויך מבואר דער שם פון דער צווייטער סדרה, "מצורע", כאטש דאָרט רעדט זיך נישט ווי דער מצורע איז במצב של טומאה, נאָר ווי ער איז "ביום טהרתו":

דערמיט ווערט אַרויסגעבראַכט, אַז טהרת (ורפואת) המצורע (המבוארת ב'פ' מצורע) איז נישט קיין באַזונדער אויפטון, וואָס ווערט נתחדש (בלווי) מצד די פעולות וקרבתות וועלכע זיינען מבואר אין דער פרשה, נאָר דאָס אַלץ קומט בהמשך און אַלס מסובב פון די ענינים המבוארים ב'פ' תזריע.

בסגנון אחר: די פעולות שב'פ' מצורע וואָס טוען אויף די טהרה (בפועל), זיי-נען (בלווי) ממשיך ומגלה דאָס וואָס האָט זיך שוין אויפגעטאָן אין דעם אדם דורך דער צרעת גופא, וכנ"ל אַז די רפואת האדם ברוחניות (וואָס דאָס איז די סיבת הצרעת) איז דורך דער צרעת והסגר ("בדד ישב גו'").

און דעריבער ווערט די פרשה נישט אָנגערופן "ביום טהרתו" (וכי"ב⁵⁵) וואָס וואָלט אָנגעדייטעט אַז דוקא דאָ טוט זיך אויף טהרתו, נאָר דוקא "מצורע" וואָס ברענגט אַרויס אַז דאָס איז די תוצאה פון דעם ענין "מצורע" גופא.

ח. כשם ווי דאָס איז בנוגע אַ מצורע פרטי, עד"ז איז מובן בנוגע כללות עם ישראל, וואָס געפינענדיק זיך אין גלות זיינען אידן אין אַ מעמד ומצב פון "בדד ישב מחוץ למחנה מושבו"⁵⁶:

דיי"ט עבודה פון אידן בזמן הגלות איז אַן ענין פון "תזריע" — אַ זריעה⁵⁷ והכרח

איז דער שם המעלה פון אידן — איז ווייל דער ענין הנגעים איז שייך דוקא ביי איינעם וואָס איז במדרגת אדם, וועלכע איז אַ מדרגה גדולה, "שלימו כדלא".

און דער טעם דערפון איז, ווייל דער ענין הנגעים, "בעור בשרו" ווייזט אַז דער רע וואָס איז גורם דעם נגע איז נישט בתוך אין (דער פנימיות פון) דעם מענטשן, נאָר ס'איז "פסולת" ורע וועל-כע איז פאַרבליבן בלווי אין זיין חיצוניות — "בסוף לבושו", און דער-פאַר ווערט דערפון אזוי אויך אין דעם מסובב (כדומה צו זיין סיבה) אַ נגע וואָס איז (נאָר) "בעור בשרו", בחיצוניות הגוף.

דערמיט איז דער אַלטער רבי אויך מבאר פאַר וואָס "מצות נגעים אינו נהוג בזמננו זה אחר החורבן מפני שאינן מצויין כלל⁵³ כו' אך מעשה נסים הם"⁵⁴ —

היות אַז "אינו בנמצא בזמננו" אַזאַ מענש וואָס האָט אינגאַנצן נישט קיין רע בפנימיות, "שאף הצדיק והטוב עדיין הרע קצת בפנימיות", דערפאַר איז דער רע בזמננו נישט גורם קיין נגעים.

לפ"ז איז נאָך מער מוסבר דער טעם הנ"ל, אַז דער ענין הנגעים המבואר ב'פ' תזריע איז תוכנו אַן ענין פון "תזריע" — צוליב אַ הולדה חדשה ונעלה:

דעם מעשה נסים מאַכט דער אוי-בערשטער בכדי אַז אויך די חיצוניות ופסולת הרע זאָל נתברר ווערן באַ אידן.

53 צ"ע אם הכוונה רק מפני זה (כי דינים שנוהגים גם שלא בזמן הבית (רמב"ם הל' טר"צ פ"א ה"ז) — ואין כל מניעות, כהן מיוחס וכו'. וראה תו"ש (שמות מילואים סח"י) הדעות איז נגעים נוהגין בזה"ז והטעמים.

וראה הנסמן לעיל ע' 65 הערה 9.

54 ראה לשיל השנה 26

55 וראה לקו"ש ח"ז ע' 103-4 ובהערה 40 שם.

56 ראה ויק'ר ספ"ז דר"ש כל הפרשה בנגעי

בתים על חורבן ביהמ"ק, ועמא הגלי לבבלי כו'.

56 ראה גם סה"ש תנשי"א ח"ב ע' 490 ואילך.

57 ראה דר"ש חסידות ע"פ הבאים ישרש

וזהר (ח"א ר"ח' שמונה)

יסודות האמונה אין וועלכן אלע אידן זיינען גלייך — קען אבער זיין א חילוק אויף וויפל דאס איז פארבונדן מיטן לימוד התורה וקיום המצות, מיט מעשי-נו ועבודתו פון א אידן:

ער קען לערנען תורה און מקיים זיין מצות וויסנדיק אז דאס איז „תזריע“, אז דאס ברענגט משיחין, אבער צו „אים“ (צו זיין עבודה) האט דאס נישט, ווייל — (א) נישט צוליב דעם לערנט ער תורה און איז מקיים מצות. (ב) אים ארט נישט אז די גאולה וועט זיין אין א שפעטערדיקן זמן, אין א זמן שפעטער (קריאת מצורע בשבוע בפ"ע) — ביז אז אנדער דור ח"ו. „ער“ באנוגט זיך און איז צופרידן מיט דעם וואס ער לערנט תורה, איז מקיים מצות און מאכט די זריעה אויף דער גאולה.

אויף דעם איז די הוראה, אז ברוב השנים זיינען די ביידע סדרות מחוברים, און א כלל גדול בתורה איז — שעל הרוב תדבר⁶⁰ און א דין עיקרי בהלכה למעשה בפועל איז — אזלין בתר רובא⁶¹ —

ד.ה. עס דארף זיין דער חיבור פון תזריע און מצורע, און אזוי בשלימות, אז — כמנהג ישראל אומעטום — אז מ'פרעגט ביים ראשון פון דער וואך (אדער בשאר הימים) פון וועלכער וואך, איז דער ענטפער בפשטות: פון פרשת תזריע מצורע,

זיין עבודה אין גלות דארף זיין דורכגענומען מיט דער שטענדיקער צפ"י⁶² און שטרעבונג צו דער גאולה, אחכה לו

(60) מ"ג ח"ג פ"ד.

(61) חולין יא, א. ובכ"מ.

(62) ראה פסיקתא רבתי רפ"ז: איזוה אור שכנסת ישראל מצפה זה אורו של משיח. וראה שבת לא, א: צפית לישועה (וצ"ע בפרש"י שם). וח"א ד, סע"א. קמ, א. ועוד.

לצמיחה והתחלת הצמיחה בזמן פון דער גאולה. ווי דער אלטער רבי זאגט אין תניא⁵⁸, אז די גילויים דלעתיד זיינען „תלוי במעשינו ועבודתנו כל זמן משך הגלות, כי הגורם שכר המצוה היא המצוה עצמה“. ד.ה. אז דאס וואס עס טוט זיך אויף לימות המשיח ותחיית המתים איז נישט קיין באזונדער זאך פון ענין הגלות, נאר דאס איז די „צמיחה“, וואס „וואקסט אויס“ פון עבודת ה„זריעה“ בזמן הגלות.

און דאס איז די הוראה פון די שמות הסדרות „תזריע-מצורע“ בעבודת כל אחד:

א. איד דארף לערנען תורה ומקיים זיין מצות מיט קבלת עול, ווייל אזוי האט דער אויבערשטער געהייסן.

קען ער טראכטן אז ס'איז קיין נפק"מ נישט כלל וואס די עבודה טוט אויף⁵⁹,

— איז אויף דעם די הוראה, אז (ביחד עם הנ"ל) איז אין „מעשינו ועבודתנו“ פון זמן הגלות דארף דערהערט ווערן אז דאס איז אז ענין פון „תזריע“ וואס ברענגט די „צמיחה“, דעם גילוי פון משיח צדקנו; ובמילא, אז די גילויים דלעתיד זיינען נישט קיין באזונדער ענין, נאר א המשך ותוצאה פון דער עבודה פון גלות (ע"ד „תזריע-מצורע“, כנ"ל) — די צמיחה וואס קומט פון דער עבודה אין גלות.

ט. אין דעם פארבונד פון דער עבודה בזמן הגלות (תזריע) מיט ביאת המשיח (מצורע) זיינען אבער דא כמה אופנים: אע"פ אז יעדער איד איז מאמין אין ביאת המשיח און איז „מחכה לביאתו“, וואס דאס איז א יסוד פון די

(58) רפ"ז.

(59) וב'ל' הידוע אילו נצטווה לחטוב עצים (לקוית שלח מ, א), וראה מ"ג ח"ג פניא בהערה.

די שלימות אין תורה און די שלימות אין מצות, תשבי יתרץ קושיות ואבעיות⁶⁷ משיח יגלה טעמי תורה⁶⁸ כו' ילמד תורה⁶⁹, וכו'.

כולל — בלשון הרמב"ם⁷⁰: המלך המשיח עתיד לעמוד ולהחזיר מלכות דוד ליושנה לממשלה הראשונה ובונה המקדש ומקבץ נדחי ישראל וחוזרין כל המשפטים בימיו כשהיו מקודם, מקריבין קרבנות ועושין שמטין ויובלות ככל מצותה האמורה בתורה⁷¹.

ווי מבואר במ"א⁷² אז דערמיט גיט דער רמב"ם ארויס א הלכה, אז דער גדר פון משיח'ן איז, וואס ער ברענגט צוריק די שלימות הלכות ומצות התורה. און דאס זאגט דער רמב"ם: די אלע ענינים וואס האבן געפעלט אין דער שלימות פון קיום התומצ" (מצד דעם וואס עס האט געפעלט אין שלימות כל ישראל וביהמ"ק — וואס דאס איז כללות ענין הגלות) — ווערט נשלם דורך משיח'ן. און אויך אין דעם בא' שטייט וואס משיח איז מחזיר „מלכות בית דוד ליושנה כו' וחוזרין כל המשפ-

בכל יום שיבוא⁶³. און וויבאלד אז אני נבראתי לשמש את קוני⁶⁴, דאס איז די עבודה פון דעם אידן כל היום, דער-הערט ער אין זיין קיום התומצ"ז, אז דאס ברענגט און איז ממהר די גאולה⁶⁴.

יוד. אבער דאס גופא קען זיין אויף צוויי אופנים:

(א) ער דערהערט ווי זיין עבודה, „תוריע“, איז א זריעה וואס וועט ברענגען די צמיחה, די גאולה, אבער דאס איז אין אן אופן פון „זאת תהי'“ בהיותו תהא⁶⁵ — אלס נאך א זאך, וואס וועט זיין בנפרד; ער האלט טאקע בא „אחכה לו בכל יום שיבוא“ און די עבודה איז צוליב דעם „שיבוא“ — בא אים הערט זיך דאס אבער ווי נאך אן ענין, אז דורך מעשינו ועבודתנו ברענגט מען אראפ און מ'איז ממהר (א באזונדער ענין) ביאת משיח צדקנו, ובפרט „זכו — אחישנה“⁶⁶.

(ב) א העכערער אופן איז, אז בא אים איז „תוריע ומצורע“ מחוברות — דער אחכה און קוינו כל היום צו דער גאולה וואס ווערט נרגש בכל יום אין זיין עבודת „תוריע“, איז ניט נאך אז יעדע זיין עבודה וועט גלייך גורם זיין „שיבוא“, נאך אז די גאולה העתידה איז איין זאך מיט תוכן עבודתו („תוריע-מצורע“ ווערן איין פרשה) — ווייל ביאת המשיח איז די צמיחה ובמילא די שלימות פון זיין זריעה:

ויש לקשר זה דערמיט וואס דער ענין פון משיח'ן איז וואס דעמולט וועט זיין

67 תויריט סוף מס' עדיות. שליה תט, א. והוא ע"פ זח"ג כח, א. ועייג'כ ערוך השלם בערכו.

68 ברש"י שה"ש (א, ב) מפורש שלעת"ל הקב"ה מגלה טעמי תורה (מבלי לפרט ע"י מי כמו בנגלה — שמשא קבל וכו') ובאותיות דרע"ק אות ז (יל"ש ישע"י רמז תכט בתחלתו): והקב"ה דורש להם (לצדיקים בג"ע) טעמי תורה חדשה שעתידי הקב"ה ליתן להם ע"י משיח (וביל"ש שם ליתא תיבת „טעמי“). וראה הגסמ"ג בהערה הבאה.

69 רמב"ם הל' תשובה פ"ט ה"ב. ובפיה"מ להרמב"ם (סנהדרין ר"פ חלק ד"ה ועתה אחל): ונפלאות יתגלו על ידו (כ"ה הלשון בהעתקת קאפח. ובפיה"מ לפנינו בא בהמשך למש"כ לפנינו: ויעבדוהו כל הארצות לצדקו הגדול ולנפלאות שיהא על ידו). וראה לקו"ת צו יז, ב. שער האמונה פנ"ו ואילך. סהמ"צ להצ"צ מצות מינוי מלך פ"ג.

70 הל' מלכים פרי"א.

71 לקו"ש ח"ח ע' 277 ואילך.

63 כנוסח אני מאמין.

64 קדושינו בסופה.

64 ראה לקו"ד ח"ג תכב, א (סה"ש תשי"ג ע' 73).

73 וראה סה"ש תשנ"ב ח"א (ע' 111, 131, 249).

65 מנחות ה, א.

66 סנהדרין צח, א.

זיך די גאולה אנגעהערט אין אן אופן פון „זאת תהי'“ — אן ענין וואס וועט זיין בעתיד, בנפרד; ובמילא, איז די עבודה ניט געווען דורכגעדרונגען עד כ"כ מיט דעם הרגש, א דער קיום התומצ"ג גופא קומט גלייך לשלימותו אויך בעולם,

אבער אין די דורות האחרונים, וועלכע ווערן אנגערופן „עקבתא דמשיחא“, הערט זיך ביי אידן א סך מער דער ענין פון משיח, און דערפאר ווערט די סדרה אנגערופן בדורות אלו מיטן נאמען „מצורע“ — אידן הערן און פילן, ופשיטא אז מזליהו חזי' — אין זייער עבודה אז אט-אט קומט משיח, ובמילא — המעשה הוא העיקר — מוז מען נאך מער מוסיף זיין אין תומצ"ג, די וועלט זאל קומען לשלימותה וואס שנעלער און מקיים זיין מצות „כמצות רצונך“⁷⁷ בביאת משיח צדקנו אין דעם ביהמ"ק השלישי.

יב. ע"פ הנ"ל (סעיף ו), יש להמתיק עוד יותר, וואס דוקא בדורות האחרונים ווערט די סדרה אנגערופן „מצורע“:

כשם ווי דאס איז ביי אן אדם פרטי, אז דוקא דער ענין פון נגעים („מצורע“) ווייזט אויף אן אדם השלם „שמוכשרין מעשיו ותיקן כל הדברים והבחי' שלמע-לה“⁷⁸, ס'איז נאך אז די בחי' „התחתונה שבו לא נתברר הרע והפסולת ממנו“⁷⁹, און דערפאר ווערן נולד סימנים גשמיים נאך בעוורו, לרמז, אז נאך „בסוף לבושי“ איז געבליבן פסולת וואס איז נאך ניט נתברר געווארן —

עד"ז איז בנוגע לכללות עם ישראל: וויבאלד אז בדורות האחרונים פון

טימ" — ער ברענגט צוריק די שלימות הלכות ומצות התורה.

און וויבאלד אז די חפצא (תורה ומצות) איז דאן בשלימות, וועט דעמאלט אויך דער קיום מצד הגברא זיין בשלימות ווארום „ינוחו ממלכיות שאינן מניחות להם לעסוק בתורה ומצות כהוגן“⁷² און „היו פנויים בתורה וחכמתה“⁷³. נאכמער: „ובאותו הזמן לא יהי' שם לא רעב ולא מלחמה ולא קנאה ותחרות כו' ולא יהי' עסק כל העולם אלא לדעת את ה' בלבד כו'“⁷⁴.

און אין דעם באשטייט די אמונה אין ביאת המשיח און דער „מחכה לביאתו“ וואס דער רמב"ם זאגט בהמשך להנ"ל:⁷⁵ דער לימוד התורה און דער קיום המצות איז דורכגענומען מיט דער אמונה אז דאס ברענגט אים און די גאנצע וועלט צו דער שלימות לימוד וידיעת התורה, פון מצות וקיומן און צו דער שלימות פון ידיעת הבורא — אין דעם באשטייט דער „מחכה לביאתו“ כנ"ל.

יא. עפ"ז יש לומר אז דאס איז איינער פון די טעמים וואס בדורות הראשונים האט די סדרה געהייסן „זאת תהי'“ און דוקא בדורות האחרונים ווערט זי גערופן „מצורע“ (כנ"ל סוף ס"א)⁷⁶:

בדורות הראשונים, וועלכע זיינען געווען ווייטער פון זמן הגאולה, האט

(72) רמב"ם הל' תשובה שם. עיי"ש ובהלכה א שם.

(73) רמב"ם הל' מלכים פ"ב ה"ד. עיי"ש ובהל' תשובה שם ה"ב „שמפני זה נתאוו כל ישראל כו' לימות המשיח“. וראה בארוכה — פיה"מ להרמב"ם שם.

(74) רמב"ם ספ"ב מהל' מלכים.

(75) ברפי"א שם. וראה לקו"ש שם ע' 278 ואילך.

(76) ראה לקו"ש ח"ז ע' 103 ואילך.

(77) ראה תרי"ח ר"פ ויחי. המשך וככה תרל"ז פ"ז

ואילך.

(78) לשון הלכות' שנסמן לעיל שם.

ס'איז דא די „התבררות הרע“ אין פנימיות הגוף והנפש (פון כלל ישראל) און ס'איז געבליבן רע נאָר בחיצוניות, אזוי אַז מ'האַלט שוין באַ דעם מצב פון „זכו“.

— ועפ"ז איז מובן אויך דער ענטפער פון משיח צו ריב"ל⁶⁶ (אויף זיין שאלה „לאימת אתי מר“) „א"ל היום“, און די הסברה פון אליהו „הכי אמר לך היום“⁸³ אַם בקולו תשמעו:

כלל בתורה — אין מקרא יוצא מידי פשוטו⁸⁴, מען מיינט ניט שולל זיין דעם פירוש הפשוט פון „היום“ וואָס משיח האָט געזאָגט, אַז היום איז אַ מצב פון „זכו“ און מ'איז ראוי ער זאָל קומען „היום“, נאָר מען איז מסביר, אַז דאָס וואָס „לא אתא“ איז ווייל עס האָט גע-פעלט די שלימות פון „בקולו תשמעו“, דער גמר הברור פון חיצוניות הרע —

ובפרט בדורותינו אלו, אַז אידן הערן און פילן אַז משיח איז „הנה“⁸⁵ זה עומד אחר כתלנו⁸⁶; און נאָכמער: דער כותל האָט שוין „חלונות“ און „חרכים“, און נאָכמער: משיח איז „משגיח“⁸⁷ מן החלונות מציץ מן החרכים — ער איז „משגיח“ און קוקט אויס, ווען מיר וועלן שוין פאַרענדיקן די „פכים קטנים“, „צו-פוצן די קנעפלעך“⁸⁷ און פאַרענדיקן דעם בירור „שבסוף לבושיו“ —

וואָס דעמאָלט קומט משיח תיכף ומיד, „ארום“⁸⁸ עס ענני שמיא כבר אינש

עקבא דמשיחא האָלט מען גאָר נאָענט צו ביאת המשיח, דערפאַר פילט מען איצט דעם תוכן נעלה פון בחי „מצורע“, כנ"ל, אַז די פנימיות פון כלל ישראל איז שוין נתברר געוואָרן (דורך דער עבודה פון אידן במשך כל הדורות), און עס איז געבליבן אויף צו מברר זיין נאָר די פסולת און חיצוניות פון „סוף לבושיו“.

יג. ע"פ הנ"ל איז אויך מובן וואָס מ'געפינט אין סנהדרין⁸⁹, אַז אליהו האָט געזאָגט צו רבי יהושע בן לוי אַז משיח „יתבי בני עניי סובלי חלאים“, און רש"י איז מפרש: „מנוגעים והוא נמי מנוגע“; אויך — די שקר"ט אין גמרא⁹⁰ וועגן שמו של משיח און לדעת רבנו „חיוורא דבי רבי שמו (מצורע של בית רבי — רש"י) שנאמר⁹¹ אכן . . . חשבנוהו מנוגע גו“.

איז לכאורה תמוה: ווי קומט עס, אַז משיח זאָל אָנגערופן ווערן „מנוגע“ און „מצורע“?

בשלמא דאָס וואָס משיח ליידט יסורים בכלל (ביני . . . סובלי חלאים) קען מען פאַרשטיין, ווי רש"י הנ"ל אין גמרא ברענגט דעם פסוק⁹², „והוא מחולל מפשעינו וכתביב“⁹³ חליינו הוא נשא, ועד"ז ברענגען די רבנן אין גמרא די רא"י אויפן נאָמען פון דעם פסוק הנ"ל — וואָס איז אָבער דער דיוק און דער תוכן פון דעם ענין הנגעים של משיח?

ועפ"פ הנ"ל י"ל הביאור אים דעם⁹⁴: נגעים ברענגען אַרויס דעם מצב פון אידן אין זמן פון עקבא דמשיחא, אַז

(83) תהלים צה, ז.

(84) שבת סג, א.

(85) שה"ש ב, ט.

(86) ראה קול קורא לכ"ק מו"ח אדמו"ר (נדפס

בהקריאה והקדושה תשא. אגרות קודש אדמו"ר מהור"י צ"ח ע' תיד) דמפרש זה על משיח.

(87) ראה שיחת שמחת תורה תרפ"ט.

(88) דניאל ז, יג (ושם: אנש) — הובא בסנהדרין

שם, א.

(79) שם.

(80) שם ע"ב.

(81) שם נג, ד.

(82) שם, ה.

(82*) ראה גם לקר"ש תוריע תנשא. סה"ש

תנשא ח"ב (ע' 491, 496 ואילך).

אתה", ער קומט באופן פון אחישנה, "הבאים" ישרש יעקב" — ווערט דער
וואָרום ס'איז אַ מצב פון "כולו זכאי" ופּרַח ישראל ומלאו פני תבל
דכתיב⁸⁸ ועמך כולם צדיקים לעולם תנובה, בקרוב ממש.

(משיחות ש"פ תזריע. תשמ"א,

ש"פ תזריע תשמ"ב)

פון דעם "וורעתי לי בארץ"⁹⁰ —

(91) ישעי' כז, ו. וראה תו"א ואוה"ת ד"ה זה (בפ' שמות).

(89) ישעי' ס, כא.

(90) הושע ב, כה.

מצורע

בעל ראי' אחת האט אן אנדער דין —
„ומהו תורתו“ (פון דעם „בעל ראי'
אחת“) — „הרי הוא כבעל קרי“.

(ב) „והזב את זובו“ מיינט „בעל שתי
ראיות ובעל שלש ראיות שתורתן מפור-
רשת למעלה“.

ב. מען דארף אבער פארשטיין: דער
פירוש — אז די צוויי סוגים (אין די
צוויי פסוקים דא) זיינען „בעל ראי'
אחת“ און „בעל שתי ראיות ובעל שלש
ראיות“ — האט כו"כ שוועריקייטן בדרך
הפשט⁸, ווייל:

(א) פארוואס שטייט די „תורה“ פון
בעל ראי' אחת ערשט בסיום הסדרה,
נאך אלע אנדערע סוגים (און נאכן
פסוק⁹ „והזרתם את בני מטומאתם גוי“) —
און ניט פריער, ביי די דינים פון זב
אדער בעל קרי¹⁰ (ובפרט אז ער איז דאך

א. נאך די פרשיות וועגן די דינים
פון: זבי, איש כי תצא ממנו שכבת זרע¹¹,
נדה¹², און זבה¹³ — איז די תורה מסיים
(בסוף הסדרה): „זאת תורת הזב ואשר
תצא ממנו שכבת זרע גוי והדהו בנדתה
והזב את זובו לזכר ולנקבה גוי“.

איז רש"י אויף דעם מפרש: „זאת
תורת הזב, בעל ראי' אחת ומהו תורתו.
ואשר תצא ממנו שכבת זרע, הרי הוא
כבעל קרי טמא טומאת ערב. והזב את
זובו, בעל שתי ראיות ובעל שלש ראיות
שתורתן מפורשת למעלה“.

לערנען מפרשים¹⁴, אז רש"י הכרח
צו לערנען אז „זאת תורת הזב“ מיינט
(ניט די „תורת הזב“ וועגן וועלכער עס
רעדט זיך פריער אין פרשה, נאר) „בעל
ראי' אחת“, וואס „תורתו“ ווערט ערשט
געזאגט אין פסוק דא („ומהו תורתו,
ואשר תצא ממנו שכבת זרע“) — איז פון
דעם וואס די תורה חזרט איבער נאך-
אמאל (אין דעם פסוק שלאח¹⁵) — „והזב
את זובו (לזכר)“.

דעריבער לערנט רש"י אז די צוויי
פסוקים — „זאת תורת הזב“ און „הזב
את זובו“ — ריידן וועגן צוויי סוגים:

(א) „זאת תורת הזב“ רעדט וועגן „בעל
ראי' אחת“, און דאס וואס דער פסוק
טיילט עס אויס פון זב בכלל, איז ווייל

(7) כפרשי' לעיל (טו, ג) מ'מדרשו'. וראה
בארוכה לקמן בפנים.

(8) אף שלאידך — לפי פרשי' יומתק זה שהפסוק
(לב) מסיים „לטמאה בה“ — שלכאורה תיבות אלו
מיתרות —

כי כוונת הפסוק היא לפרש תורת הזב, שהוא טמא
(„לטמאה בה“) כמו „ואשר תצא ממנו גוי“ (אבל —
רש"י לא העתיק תיבות אלו בפירושו (אף שמסיים
פירושו „טמא טומאת ערב“), ומשמע שאין זו הוכחת
רש"י לפירושו).

(9) טו, לא.

(10) וגם: מסתימת לשון רש"י „ומהו תורתו.
ואשר תצא ממנו גוי“ משמע, שכונת רש"י היא (לא
להקיש זב לואשר תצא ממנו גוי — כמ"ש במפרשי
רש"י ותויב כאן — כ"א) שה"ואיז" ד"ואשר תצא
ממנו גוי" הוא כמו „ואיז הביאור“ (ראה רש"י שמיני
י, ט וברא"ם שם. שיחת ש"פ שמיני תשמ"א), שאינו
גלאטיק כי"כ בפשט"ם. ובפרט בנדודי, שבפסוק
שלאח"ז נמנו עוד סוגים (בהמשך לפסוק זה), והוא"ז
בהם היו ואיז המוסיף.

(1) פרשתנו טו, ב ואילך.

(2) שם, טז ואילך.

(3) שם, יט ואילך.

(4) שם, כה ואילך.

(5) ראה רא"ם, ט' וזכרון ובאר יצחק כאן. וראה

קרובן אהרן לתיב כאן.

(6) ופירושי רש"י על ב' הפסוקים הם המשך

אחד.